

Voorwoord:

A.J.H. op de Kamp, voorzitter Stichting Burgercomité St. Ludwig, Vlodrop.

Onderstaande tekst stemt tot nadenken.

Meer dan ooit is het van belang om ons cultureel erfgoed extra aandacht te geven. Nu de krimp, zeker ook in Limburg, toeslaat; is het zaak om minder nieuw te bouwen en meer gebruik te maken van hetgeen we reeds bezitten. Daarbij doel ik vooral op het cultuurhistorisch erfgoed. Erfgoed, waaraan o.a. Limburg zo rijk is. Denk enkel maar aan bijvoorbeeld de vele kerken en klooster die leeg staan. Jaarlijks komen er gebouwen bij! Ook industrieel erfgoed hoort daar bij. Juist die prachtige gebouwen herbestemmen, met hart voor de cultuurhistorie en realiteitszin naar een verantwoord en bij de tijds toekomstig gebruik; dat is pas écht leegstand voorkomen!

Hoe het kán:

Het ECI complex en de H. Geest kerk te Roermond. (L)

Wat we helaas óók zien:

Kloosterkerk Abshoven te Munstergeleen. (L)

Klooster St. Ludwig te Vlodrop-Station. (L)

En nu een echte kenner aan het woord:

01 04 2011

Nationaal Programma Herbestemming

Erfgoedhoogleraar: 'We zijn wel erg met ons zelf bezig'

De erfgoedsector moet strategischer denken. Niet blijven hangen op het niveau van leuke plannen, betoogt historisch-geograaf en bijzonder hoogleraar Erfgoed van Stad en Land Hans Renes. 'Zonder theoretische onderbouwing vliegt het alle kanten op.' Krimp staat hoog op zijn agenda.

Nijmegen had in de jaren 60 kunnen voorzien dat de kloosters in en om de stad leeg zouden komen. Had de gemeente toen maar met de universiteit afgesproken dat deze zich successievelijk in de vrijkomende gebouwen zou vestigen; dat was pas een structurele oplossing geweest.

Nijmegen is maar een voorbeeldje. Volgens hoogleraar Hans Renes is de erfgoedsector als geheel te volgend geweest en te verbrokkeld. Telkens als er een klooster, kerk of fabriek leegkomt, bloeit er een lokaal debat op over de toekomst van dat object, maar er wordt veel te weinig op een structurele manier over nagedacht.

'Natuurlijk is lang niet alles te voorspellen. Niemand had aan het eind van de 19e eeuw in de verste verte kunnen denken dat Philips in zijn eentje een hele regio rond Eindhoven economisch zou trekken. Maar je kunt als sector wel degelijk inspelen op ontwikkelingen. Ik zie hier een belangrijke rol weggelegd voor de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed. De deskundigheid van deze denktank is vanzelfsprekend, maar de dienst mag wel wat

meer zijn nek uitsteken. Want wie anders kan de strategische agenda voor erfgoed zetten?’

Klimaat en krimp

Renes wil als een van de drie hoogleraren Erfgoed en Ruimte (zie noot) graag meedenken over de erfgoedstrategie op middellange termijn, vanuit zijn geografische en historische achtergrond. Om vast een voorzet te geven, identificeert Renes de belangrijkste onderzoeksthema's voor de komende vier jaar: de krimp; het klimaatbestendig maken van Nederland; de grote veranderingen in het landbouwareaal; de stedelijke herstructurering.

En, zegt hij nadrukkelijk: in internationaal perspectief. We zijn in Nederland erg met ons zelf bezig, constateert Renes. Zeker in de erfgoedsector, die altijd al dichtbij huis is gebleven, georiënteerd op de lokale en regionale identiteit. 'Maar als je in Europees verband kijkt, lijken de discussies sterk op elkaar. Bovendien komen de problemen in ander perspectief te staan, als je de blik wat verder op de horizon richt. Neem een van de bekendste krimpregio's in Nederland, Zeeuws-Vlaanderen. Net over de grens, je kunt er op de fiets heen, ligt Antwerpen, een gebied met een enorme economische dynamiek. Dat is toch wel wat anders dan Roodeschool dat grenst aan de Duitse periferie. Al moet je ook dat wat relativeren. Er zijn nog geen "wolvenontwikkelingsgebieden" aangewezen zoals in Oost-Duitsland wel geopperd wordt.

Relatief

'In tijden van krimp of stagnatie laait de concurrentie op tussen regio's, tussen steden en daarbinnen tussen wijken. Net als groei heeft ook krimp zijn eigen ruimtelijke patronen. Het verleden leert dat soms de oude structuren overleven, terwijl de nieuwste gebieden het loodje leggen. De sterkste speler handhaaft zich. Binnen Nederland zien we dat de Randstad nog bevolkingsgroei vertoont terwijl andere gebieden stagneren of zelfs krimpen. Die concurrentiestrijd is voor de erfgoedsector het denkkader. Daarbij heeft ieder gebied zijn eigen problematiek, maar ook eigen kansen om bevolking vast te houden. Groningen is anders dan Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg. En relativerend: 'Ook in de ergste Nederlandse periferie is het nog steeds maar een paar uur naar de grote stad, of naar de Randstad. De krimp in Nederland is veel minder extreem dan elders in Europa. In delen van Noord-Scandinavië wordt het land echt verlaten, met alle gevolgen door de kwaliteit en variatie in het landschap. In Nederland kopen we land van boeren voor natuurontwikkeling.' Eerder een vorm van verrijking dan verarming, wil Renes maar zeggen.

Noot

Eind vorig jaar zijn drie hoogleraren benoemd die samen het team vormen van het Onderzoeks- en Onderwijsnetwerk Erfgoed en Ruimte. Naast Hans Renes (Erfgoed van Stad en Land, VU), zijn dat stedenbouwkundige Joks Janssen (Ruimtelijke Planning en Cultuurhistorie, Wageningen University) en Eric Luiten (Erfgoed en Ruimtelijk Ontwerp, TU Delft). Er komt nog een vierde leerstoel (Economie en Erfgoed, VU). De procedure hiervoor loopt. Hun opdracht is tweeledig: de hoogleraren moeten zorgen voor wetenschappelijk verdieping met oog voor de praktijk en zij moeten het onderwijsprogramma, gestart met Belvedere, voortzetten.